

Forensisch arts Selma Eikelenboom laat zich niet leiden door angst

‘Ik weiger mijn mond te houden’

Samen met haar man, DNA-expert Richard Eikelenboom, lost forensisch arts Selma Eikelenboom-Schieveld (62) geweldsmisdrijven op in Nederland en in de Verenigde Staten, waar het echtpaar sinds 2010 woont en werkt.

Ze leerden elkaar kennen op een cursus bloedsporenanalyse. Na een dag lang bewijsstukken onderzoeken, togen hun medecuristen, de jongens van de politie, om vijf uur richting de bar. Selma Schieveld en Richard Eikelenboom bleven. Zij wilden alle stukken zien. Zij wilden absoluut de zaak dichttimmeren.

Inmiddels zijn de forensisch arts en de DNA-expert dertien jaar getrouwd en hebben ze met Independent Forensic Services (IFS) een eigen forensisch onderzoekslaboratorium. Hun team bestaat uit acht medewerkers, die bemannen het fort in Hulshorst, een ultramodern lab in een oude boerderij. Zelf wonen Selma en Richard Eikelenboom sinds 2010 in Colorado, waar zij dagelijks – vaak ook 's nachts – bezig zijn met wat hen bij elkaar heeft gebracht: het oplossen van geweldsmisdrijven. “Richard heeft altijd in de bergen willen wonen en we hebben geen kinderen of andere verplichtingen die ons in Nederland houden”, legt Selma Eikelenboom die verhuizing uit. “Bovendien hadden we in de VS al contacten in de advocatuur en de forensische wereld; er zouden wel zaken op ons pad komen.”

In Amerika werden ze bekend door de Tim Masters-case. Het echtpaar wist in 2008 aan te tonen dat hij ten onrechte was veroordeeld voor de moord op een 37-jarige boetiekverkoopster. Selma stelde vast dat de verwondingen op de wang van het slachtoffer afkomstig waren van

een mes, Richard analyseerde de bloedspoorpatronen en vond het doorslaggevende DNA. Na negen jaar onschuldig te hebben vastgezet, kwam Masters vrij. “Dat was onze doorbraak in de VS. Op dit moment spelen ongeveer 30 procent van onze zaken daar, 60 procent in Nederland en 10 procent in andere landen.”

Hoewel Selma en Richard Eikelenboom het grootste deel van het jaar in Colorado verblijven, volgen ze ook de Nederlandse zaken. “We skypen dagelijks met de teamleden in Hulshorst. Bij sporenonderzoek leggen ze de bewijsstukken in de onderzoeksruimten en kijken wij mee.” In hun team zit nóg een echtpaar en dat berust niet op toeval. “Aan iemand die ander werk doet, is het lastig uitleggen dat je zo veel uren maakt en dat je je zo in een zaak kunt vastbijten. Soms grijpt iets je aan. Een moeder die haar eigen kinderen ombrengt, dat is heftig. Dan is het fijn dat je iemand naast je hebt met wie je dat kunt delen en die je stiltes begrijpt.”

Dat ze nu als crimefighter in de VS moordzaken oplost, had Selma Eikelenboom op de middelbare meisjesschool niet durven dromen. ‘Ga jij maar fijn naar de sociale academie’, zeiden ze daar destijds tegen haar.

“Ik wilde van jongs af aan arts worden”, weet ze nog. “Ik wilde iets spectaculairs doen, iets met bloed en zo. Maar op de MMS vonden ze me te speels. Ik verveel me snel, dat was het achterliggende probleem, denk ik.” Ze deed wat haar werd opgedragen en rondde de sociale >

‘Autoriteit moet wel verdiend worden. Ik had geen zin om lief te zijn tegen de pathologen’

> academie af waarna ze als maatschappelijk werkster aan de slag ging. Op haar 28ste besloot ze alsnog geneeskunde te gaan studeren.

Vervolgens werkte ze als arts-assistent en eerstehulparts op de ambulance en in ziekenhuizen in onder meer Amsterdam. “In een heftige periode. De hiv-epidemie was op haar hoogtepunt, er waren zo veel hiv- en aidspatiënten, het was afschuwelijk.” Toen een van haar patiënten overleed, wilde ze weten waardoor. Zo kwam ze in contact met een schouwarts. “Collega’s hadden me al eerder gevraagd: is schouwarts niet iets voor jou? Blijkbaar herkennen ze in mij het type dat graag puzzelt.” En daar hadden ze gelijk in. “In de hele keten heeft de schouwarts geen status, maar inderdaad, het werk fascineerde me.”

Parttime schouwarts

Ze ging forensische geneeskunde doen en werd parttime schouwarts bij de ggd in Amsterdam. In die periode belde ze ook naar de afdeling ernstige delicten van de politie met de vraag of ze kon meelopen. Onbetaald. “Ze lachten me uit. ‘We bellen je wel om drie uur ‘s nachts.’ Dat deden ze en ik stond er.” Als ze op een plaats delict was, belde ze geregeld voor hulp met iemand die ze op een cursus bloedsporenanalyse had leren kennen: Richard Eikelenboom. Hij werkte voor het Nederlands Forensisch Instituut (NFI), waar hij als sporenonderzoeker de ‘high profile-zaken’ deed. Niet veel later werden ze een stel.

Richard Eikelenboom haalde zijn geliefde over om bij het NFI te komen werken. Ze kwam terecht op de Afdeling Biologie, maar veel liever stond ze op een plaats delict. “Met een groep achterhalen wat er is gebeurd, vind ik het boeiendste aspect van het vak.” Dat deed ze bij het NFI vrijwillig naast haar dagelijkse werk. “In een jaar tijd heb ik tachtig complexe PD’s gedaan: kindermoorden, meervoudige of complexe moordzaken, delicten met een hoop bloed.” Al gauw ontstond echter een probleem. Ze botste met de afdeling pathologie. “De pathologen vonden me niet zo aardig. Ik nam vaak geen genoegen met hun conclusies. Dat waren ze niet gewend. Ze deden hun werk op hun manier. Tegen kritiek konden ze niet. Ik ben

niet tegen autoriteit, maar autoriteit moet wel verdiend worden. Ik had geen zin om lief te zijn tegen de pathologen.”

Voor de forensisch arts was het reden om het NFI vaarwel te zeggen en in 2003 met NFI-collega Hanne van der Meij voor zichzelf te beginnen. Een jaar later voegde Richard zich bij hen. Met hun bedrijf Independent Forensic Services doorbraken zij het monopolie van het NFI. Over klandizie hadden ze van meet af aan niet te klagen. “In het begin hebben we veel voor het Openbaar Ministerie gewerkt. Daar kwam een einde aan omdat het NFI zijn monopoliepositie wilde handhaven. Maar voor de echt complexe zaken bleef het OM bij ons komen.”

Dat is opvallend: hoe kan een klein team wedijveren met een instituut waar honderden onderzoekers werken? “Bij ambtelijke instellingen gaat alles volgens procedures. Er is geen ruimte voor creativiteit. En dat is soms wel nodig. Er zijn zaken die je met een standaard-aanpak niet oplost. Bovendien kunnen wij meer tijd in zaken steken. We hoeven geen ‘omzet te draaien’ zoals het NFI. We houden de kosten laag. We hebben een oude boerderij omgebouwd tot lab, rijden geen grote auto’s, beperken de bewaking tot honden en camera’s en we hebben enthousiaste mensen in dienst, geen 9-to-5’ers.”

Het belangrijkste verschil is volgens Selma Eikelenboom dat hun bedrijf ‘geen deuren tussen de afdelingen heeft’. “Bij het NFI zitten veel specialisten. Ieder doet een onderdeel en dat leidt tot allemaal gescheiden rapportjes. Daarmee los je complexe zaken niet op. Wij kunnen snel schakelen en we hebben generalisten aan boord.” Daaronder schaarde de forensisch arts zichzelf ook. “Een mening wordt bepaald door de som van zijn ervaringen, dat is waar je vroeg of laat op teruggrijpt. Door mijn brede achtergrond kan ik het geheel overzien en de losse eindjes aan elkaar knopen. Zowel bij het NFI als in de zorg-sector werken in mijn ogen te veel specialisten en te weinig generalisten.”

Antidepressiva

Overigens betekent dit niet dat IFS geen specialistische expertise in huis heeft. Daarmee maakt het bedrijf juist furore. Richard is expert op het gebied van aanraaksporen; minuscule huiddeeltjes die daders achterlaten op een plaats delict. Selma doet, naast haar forensische werk, onderzoek naar de relatie tussen genen, medicijnen en agressie. “Met name moderne antidepressiva, de SSRI’s, zijn levensgevaarlijk”, stelt ze. “Vooral voor mensen die door een afwijking in hun DNA een bepaald enzym missen.

Ik heb inmiddels veertig zaken onderzocht waarbij iemand door medicijngebruik zichzelf of anderen iets heeft aangedaan.”

‘Prozac Killings’ worden deze zaken genoemd. Al langer worden antidepressiva met agressie en (zelf)moord in verband gebracht, maar over een causaal verband is er in de wetenschap onenigheid. Clinical trials wijzen daar niet op, zeggen critici. Selma Eikelenboom stelt: “Veel studies worden gefinancierd door de farmaceutische industrie; bij de betrouwbaarheid van die conclusies moet je dus je vraagtekens zetten.” Ze pleit voor het openbaar maken van alle onderzoeksresultaten. “Er zijn namelijk wel degelijk wetenschappelijke onderbouwingen. En het erge is: producenten weten dat. In Amerika betalen ze lachend miljoenenschikkingen aan nabestaanden.” De forensisch arts raadt elke zorgprofessional aan het boek *Dodelijke medicijnen en georganiseerde misdaad* van de Deense hoogleraar Peter Gøtzsche te lezen. “Hij laat zien hoe de farmaceutische industrie met frauduleuze praktijken patiënten én artsen voor de gek houdt.”

Al ligt volgens Selma Eikelenboom de verantwoordelijkheid niet alleen bij de producenten, maar ook bij de artsen die antidepressiva voorschrijven. “Zij moeten kritischer zijn op studies die ze lezen. Hoe onafhankelijk zijn die? En ze moeten patiënten vertellen over de risico’s van medicijnen. ‘Dit antidepressivum verhoogt de kans op zelfmoord, de kans dat u moordlustig wordt en uw familie ombrengt, de kans dat u gaat drinken en gokken en oh ja, grote kans dat u, mogelijk blijvend, impotent wordt. U kunt hier tekenen als u dit middel wil.’ Ik ben benieuwd hoeveel patiënten dan nog tekenen.”

Tegengewerkt

Selma Eikelenboom weet dat ze op weerstand stuit wanneer ze ageert tegen antidepressiva en de farmaceutische industrie. “Maar ik weiger mijn mond te houden”, klinkt het strijdbaar. Ze is het wel gewend kritiek te krijgen en te worden tegengewerkt. “De staatslabs in Amerika zijn als de dood voor ons. In een zaak tegen een serieverkrachter en -moordenaar hebben we ontdekt dat het daderspoor niet overeenkomt met dat van de hoofdverdachte. Er zijn ook zeven andere verdachten. Het staatslab heeft hun DNA, maar weigert dat te vergelijken met ons daderspoor. Ze willen niet dat wij succesvol zijn en zij niet.”

Voor Eikelenboom en haar man is dat geen reden om terug te keren naar Nederland, maar ze sluiten wel uit dat ze oud worden in

‘In Amerika betalen ze lachend miljoenenschikkingen aan nabestaanden’

de Verenigde Staten. “Het is niet onze cultuur. Ten eerste vind ik de doodstraf walgelijk. En misschien ligt het aan de staat, maar de mensen hier zijn niet warm. Je hebt alleen een relatie met iemand als je iets voor die ander kunt betekenen. Het klinkt misschien oubollig, maar we missen soms de Hollandse gezelligheid.” Voorlopig houdt het werk het echtpaar in de VS. “We hebben interessante zaken. Momenteel zijn we bezig met een case in Florida; de veroordeelde zit het langst op *death row* in de VS, maar heeft het zeer waarschijnlijk niet gedaan. Bij een andere zaak waar we aan werken, is een Mexicaans kartel betrokken.”

Dat roept vragen op. Wat als onderzoek slecht uitpakt voor zo’n bende? Is ze weleens bang? “We zijn de bringers van slecht nieuws. Bedreigingen komen voor. Maar angst is een slechte motivatie. We wonen afgelegen. Komt er iemand die hier niets te zoeken heeft, dan sturen we de honden erop af. En mocht het nodig zijn: Richard heeft voor zijn tests een heel wapenarsenaal in huis.” <

Curriculum vitae

Selma Eikelenboom-Schieveld (1954), geboren in Amsterdam

1972-1976 Sociale Academie De Aemstelhorn, Amsterdam

1982-1984 colloquium doctum wis-, natuur- en scheikunde, VU Amsterdam

1984-1992 geneeskunde, VU Amsterdam

1992-1993 assistentschap chirurgie, Gooi-Noord, Blaricum

1993-1997 ambulance-begeleider

1995-2001 assistentschap interne geneeskunde, Prinsengracht Ziekenhuis, Amsterdam

1996-2001 eerstehulparts, OLVG en AMC Amsterdam

2000-2001 forensische geneeskunde, NSPH, Utrecht

2000-2001 schouwarts ggd, Amsterdam

2002-2003 NFI, Afdeling Biologie, Rijswijk

2003-heden forensisch medisch onderzoeker, Medisch directeur IFS, Hulshorst

2010-heden medisch directeur Independent Forensic Services, Colorado, USA

2013 start Cytochroom P450 onderzoek